

بیرون کشیدن شهر تاریخی «اوجان»؛ پس از ۱۰ سال

پژوهشگران باستان‌شناسی دانشگاه تهران پایتخت تابستانی ایلخانان در استان آذربایجان شرقی را کشف کردند.

به گزارش پرسون، گروه پژوهشی باستان‌شناسی دانشگاه تهران به سرپرستی دکتر رحیم ولایتی، عضو هیأت علمی گروه باستان‌شناسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی موفق شدند پس از ۱۰ سال بررسی و کاوش میدانی، شهر تاریخی اوجان را شناسایی کنند و بخشی از ارگ حکومتی آن را از دل خاک بیرون بکشند.

دکتر ولایتی، سرپرست این تیم باستان‌شناسی درباره این کشف تاریخی گفت: با توجه به اسناد و شواهد تاریخی که درباره این شهر و قلعه حکومتی ایلخانان وجود داشت، کار مطالعاتی و بررسی منطقه را از سال ۱۳۸۵ آغاز کردیم و تیم تحقیقاتی ما تا سال ۱۳۹۵ مشغول مطالعه و بررسی منطقه بودند و توانستند در چند مرحله کاوش، یافته‌های ارزشمندی به دست آورند.

وی افزود: در این بررسی و کاوش حدود ۹۵ هکتار از محوطه شهر تاریخی اوجان از سال ۱۳۸۵ تا ۱۴۰۱ مورد بررسی و کاوش میدانی گروه پژوهشی دانشگاه تهران قرار گرفت.

دکتر ولایتی درباره چگونگی کشف شهر تاریخی اوجان توسط هیأت باستان‌شناسی دانشگاه تهران، اظهار کرد: اولین پژوهش دانشگاه تهران در سال ۱۳۸۵ با انجام فصل اول بررسی روشمند باستان‌شناسی دو دهستان شرقی منطقه عمومی اوجان (شهرستان بستان‌آباد امروز) آغاز شد.

وی با بیان اینکه این کشف تاریخی با بررسی بیش از ۷۰۰ محوطه تاریخی منطقه صورت گرفته است، گفت: در چهار فصل بررسی حدود ۷۰۰ محوطه تاریخی با استفاده از مستندات مهم و توصیف‌های ارائه شده از شهر اوجان در متون تاریخی و جغرافیایی بخصوص تصویری که نصوص مطراچی نقاش سلطان سلیمان عثمانی از این شهر ارائه کرده است، محل دقیق شهر تاریخی اوجان توسط هیأت باستان‌شناسی دانشگاه تهران در بررسی باستان‌شناسی منطقه اوجان در سال ۱۳۹۲ مورد شناسایی و مکان‌یابی قرار گرفت.

عضو هیأت علمی گروه باستان‌شناسی دانشگاه تهران با اشاره به اینکه کار مطالعاتی و بررسی منطقه به مدت ۱۰ سال طول کشیده است، افزود: در این ۱۰ سال دهستان‌ها و مناطق مختلفی مورد بررسی و کاوش قرار گرفتند تا اینکه پس از بررسی دقیق و روشمند و مکان‌یابی توسط هیأت باستان‌شناسی دانشگاه تهران در سال ۱۳۹۵، شناسایی و تعیین عرصه و حریم شهر تاریخی اوجان با کاوش گمانه‌هایی در محدوده شهر که با آشکار شدن لایه‌های فرهنگی و معماری و بستر شهر موقعیت گمانه بعدی را روشن می‌کرد، ادامه پیدا کرد و هیأت باستان‌شناسی در تابستان ۱۳۹۵ با دریافت مجوز از میراث فرهنگی استان آذربایجان شرقی و پژوهشگاه وزارت میراث فرهنگی با حفر ۴۲ گمانه عرصه و حریم شهر را در غرب جاده آسفالته روستاهای دهستان اوجان غربی معین کرد.

سرپرست گروه تحقیقاتی باستان‌شناسی کاوش در شهر تاریخی اوجان با اشاره به کشف برخی اشیاء در این محوطه (شامل ظرف شکسته فقاع ایلخانی با تزئینات سنگ فیروزه)، اهمیت این کاوش را به لحاظ معماری مهم برشمرد و گفت: هر چند سفالینه‌ها و اشیایی نیز در این منطقه کشف شده‌اند، اما آنچه که این کاوش را با اهمیت می‌کند، ارزش معماری و آثار معماری این شهر و قلعه حکومتی ایلخانان است.

وی افزود: علاوه بر شناسایی چهار قبرستان اسلامی از دوره سلجوقیان و ایلخانان و معاصر در محدوده عرصه شهر، شناسایی ارگ و قلعه حکومتی شهر به عنوان بزرگترین بنای باقیمانده از زمان تأسیس شهر که در دوره ایلخانان مرمت و بازسازی شده است، دارای اهمیت است. همچنین شواهدی از دو برج آرامگاهی از دوره سلجوقی و ایلخانی و محل دستکندی در جبهه غربی شهر به دست آمده است که احتمالاً کارکرد غار معبد بودایی دوره ایلخانی داشته است.

سرپرست هیأت باستان‌شناسی دانشگاه تهران با تشریح وضعیت و معماری بنای کشف شده، گفت: در این دوره از کاوش‌ها یک مجموعه معماری متشکل از برج مدور و دیوارهای بیرونی بنایی بزرگ قلعه یا ارگ حکومتی نمایان شد.

دکتر ولایتی با توضیح اقدامات انجام شده در سال ۱۴۰۱ گفت: تصور ما از فضای داخلی قلعه این بود که بر اساس نمای بیرونی انتظار داشتیم که فضای داخلی قلعه حکومتی متشکل از چند اتاق با دیوار سنگی با ملاط گچ باشد، ولی بعد از شروع کاوش و آواربرداری و پیدا شدن ستون‌ها با پایه مربع، مشخص شد فضای داخلی قلعه از یک تالار ستون‌دار بزرگ تشکیل شده است.

وی افزود: بر اساس منابع مکتوب در دوره سلجوقیان و ایلخانان، ورودی قلعه در جبهه شرقی بوده است، اما پس از کاوش این بخش در عمق ۳۰ سانتی‌متری بخش بزرگی از ستون دروازه با گچ‌بری و مقرنس کاری بیرون آمد که پس از ادامه کاوش مشخص شد که در دوره صفویه ورودی شرقی قلعه پس از یک زلزله شدید و تخریب گسترده قلعه با یک دیوار سنگی به سبک صفوی بسته شده و در مقابل از جبهه غربی ورودی دیگری به سبک معماری صفوی باز شده است.

دکتر ده پهلوان، رئیس مؤسسه باستان‌شناسی دانشگاه تهران نیز از تغییر رویکرد این مؤسسه در کاوش‌های آموزشی باستان‌شناسی خبر داد.

وی با اشاره به یافته‌های اخیر باستان‌شناسان دانشگاه تهران در منطقه اوجان گفت: تا سال قبل بیشتر فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی مؤسسه باستان‌شناسی متمرکز در دشت قزوین بود، اما از امسال گروه باستان‌شناسی تغییر رویکردی را با هدف تربیت و آموزش دانشجویان در شرایط جغرافیایی مختلف و پروژه‌های میدانی متنوع باستان‌شناسی داشته است.

رئیس مؤسسه باستان‌شناسی دانشگاه تهران تصریح کرد: تمام تلاش ما در مؤسسه این است که آموزش دانشجویان باستان‌شناسی در سطح دانشگاه تهران باشد و دانشجویانی را تربیت کنیم که از توانایی‌های لازم برای همکاری با هیأت‌های باستان‌شناسی بین‌المللی و داخلی برخوردار باشند.

وی به برگزاری کارگاه‌های آموزشی در حین پروژه میدانی از قبیل روش بررسی و کاوش میدانی، مستندنگاری، ثبت و ضبط دقیق یافته‌های باستان‌شناسی، آشنایی با دوربین‌های نقشه‌برداری، شناخت بقایای جانوری، انسانی و گیاهی اشاره کرد.

وی با تأکید بر رویکرد فعالیت‌های مؤسسه باستان‌شناسی در همه نقاط ایران به یافته‌های اخیر پژوهشگران دانشگاه تهران در منطقه اوجان اشاره کرد و افزود: استان آذربایجان شرقی و منطقه بستان‌آباد از حیث میراث فرهنگی یک منطقه بسیار غنی است و اگر مؤسسه باستان‌شناسی بتواند بر فعالیت در این منطقه تمرکز داشته باشد، دستاوردهای پژوهشی بسیاری خواهد داشت و ضمن اینکه دانشگاه تهران می‌تواند از پایگاه ملی باستان‌شناسی شهر اوجان برای انجام فعالیت‌های پژوهشی و تربیت دانشجویان باستان‌شناسی بهره‌مند شود.

بنابر اعلام روابط عمومی دانشگاه تهران، شهر تاریخی اوجان کاملاً مدفون در خاک است که با تلاش‌ها و پژوهش‌های انجام شده از سوی هیأت باستان‌شناسی دانشگاه تهران، بخشی از شهر از جمله قلعه حکومتی، کاوش و از دل خاک بیرون آورده شده و اکنون حفاظت از آن برعهده اداره کل میراث فرهنگی آذربایجان شرقی است.

منبع: ایسنا